

Landelijk Coördinatie- punt Research Data Management (LCRDM)

Positioning paper voor 2019 en verder

LCRDM

Het Landelijk Coördinatiepunt Research Data Management is een landelijk netwerk van experts op het gebied van research data management (RDM). Het LCRDM maakt de koppeling tussen beleid en dagelijkse praktijk. Binnen het LCRDM werken experts samen om RDM-onderwerpen te agenderen die te groot zijn voor één instelling en die vragen om een gezamenlijke landelijke aanpak.

meer informatie: www.lcrdm.nl

Colofon

Landelijk Coördinatiepunt Research Data Management (LCRDM)
Positioning paper voor 2019 en verder

PUBLICATIEDATUM | juni 2019

DOI | [zenodo:https://doi.org/10.5281/zenodo.3266833](https://doi.org/10.5281/zenodo.3266833)

Het *Positioning paper voor 2019 en verder* is opgesteld door de LCRDM Adviesgroep

Ingeborg Verheul (LCRDM), Annemie Mordant (Universiteit Maastricht/MEMIC), Jacquelyn Ringersma (Wageningen University & Research), Laurents Sesink (Universiteit Leiden), Ton Smeele (Universiteit Utrecht), Jan-Willem Boiten (Lygature/NFU), Maurice Bouwhuis (SURF), Susan Branchett (TU Delft), Magchiel Bijsterbosch (SURF), Alastair Dunning (TU Delft/4TU), Bolinda Hoeksema (Hogeschool Utrecht/HKI), Henk van den Hoogen (Universiteit Maastricht), Mariëtte van Selm (Universiteit van Amsterdam), Hans Gankema/Marijke Verheij (Rijksuniversiteit Groningen)

OPMAAK | Nina Noordzij, Collage, Grou

VERTALING ENGELSE VERSIE | Gosse van der Leij

COPYRIGHT

all content published can be shared, giving appropriate credit
creativecommons.org/licenses/by/4.0

Inhoud

- 5 Inleiding
- 7 Doel van het positioning paper
  - 7 *Fundament*
  - 7 *De onderzoeksketen in fasen*
- 9 Prioritering van RDM-onderwerpen
  - 9 *Prioritering pool van experts*
  - 9 *Thematische indeling*
- 11 Drie werkgebieden
- 13 *Pitches: connectie met werkgebieden en thema's*
- 14 Afstemming met stakeholderorganisaties
- 15 Conclusie

Inleiding

Onderzoekers moeten in toenemende mate voldoen aan regels en eisen van overheden, onderzoeksfinanciers, uitgevers en de eigen onderzoeksinstelling. Het betreft onderwerpen als omgang met privacygevoelige data, ethische kwesties, wetenschappelijke integriteit en FAIRification van data voorafgaand, tijdens en na afloop van het onderzoek. Ondersteuning hierbij wordt vaak gefragmenteerd geleverd door ondersteuners binnen en buiten de eigen organisatie. Om onderzoekers goed te faciliteren en onderzoeksondersteuners in staat te stellen efficiënt en adequaat ondersteuning te bieden bij Research Data Management (RDM) is het van belang dat iedereen zich ervan bewust is onderdeel uit te maken van een onderzoeksketen: niet alleen om antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag, maar ook om FAIR-data op te leveren.

Werken vanuit het ketendenken betekent RDM-ondersteuning voor de onderzoeker gedurende de gehele onderzoeksketen. Dus niet alleen vóór en na, maar nadrukkelijk ook tijdens het onderzoek. Het gaat in de keten niet alleen om ondersteuning, maar ook om voorzieningen, bestuurlijk mandaat en kennisdeling. Daarbij kunnen de ondersteuningsbehoeften van datastewards en –supportmanagers per discipline verschillen. Discipline-specifieke aanpak is gebaat bij landelijk gedragen beleid, standaarden en best practices als basis.

RDM betekent goed zorgen voor zowel de onderzoekers als hun onderzoeksoutput (waarvoor de onderzoekers uiteindelijk altijd zelf verantwoordelijk zijn), in het bredere speelveld van de (inter)nationale transitie naar open science, wet- en regelgeving (o.a. de AVG), de eisen van financiers en de maatschappelijke vraag naar transparantie van wetenschap. In Nederland bieden het *Nationaal Plan Open Science (2017)* en de *Gedragscode Wetenschappelijke Integriteit (2018)* de beleidsmatige kaders voor facilitering van integer, efficiënt, betrouwbaar, transparant, reproduceerbaar, onafhankelijk en innovatief onderzoek.

Het *Nationaal Plan Open Science* beschrijft vier ambities op basis waarvan de onderzoekskoepels de transitie naar open science in Nederland willen ondersteunen. Om de NPOS ambitie 'optimaal (her)gebruik van onderzoeksdata' te realiseren is goed RDM een onmisbare pijler. In de *Gedragscode Wetenschappelijke Integriteit* is de zorgplicht voor de Nederlandse onderzoeksinstellingen vastgelegd. Goed RDM draagt bij aan integere wetenschapsbeoefening zoals in de *Gedragscode Wetenschappelijke Integriteit* is geformuleerd. Het vormt een set van best practices ten behoeve van open science. De zorg voor data (research data management) valt als zodanig dus ook onder de zorgplicht van de instellingen.

Het LCRDM brengt het brede werkveld van onderzoeksondersteuners bij elkaar vanuit diverse stakeholdersgroepen: universiteiten, UMC's, HBO's en onderzoeksinstituten als NWO, KNAW en TO2. Experts uit het werkveld dragen onderwerpen aan, waaraan vanuit de praktijk van het werken met data behoefte bestaat. Dit zijn onderwerpen die te breed zijn om door één onderzoeksinstelling te worden opgepakt en die dankzij een landelijke aanpak winnen aan effectiviteit en efficiency. Ze dragen bij aan een goede implementatie van RDM (als basis voor open science) in een periode van 2 tot 5 jaar.

De onderwerpen die de experts aandragen worden in het veld uitgezet via een pitch. Op basis van de responses op de pitch wordt vervolgens een taakgroep samengesteld die voor een relatief korte periode met het onderwerp aan de slag gaat. De kracht van het LCRDM zit in de samenwerking tussen experts met uiteenlopende achtergronden (IT, beleid, support). Het LCRDM faciliteert deze samenwerking en biedt een platform voor kennisdeling en –ontwikkeling. Op deze wijze biedt het netwerk van het LCRDM de slagkracht om beleidsmatige vraagstukken om te zetten in praktische output.

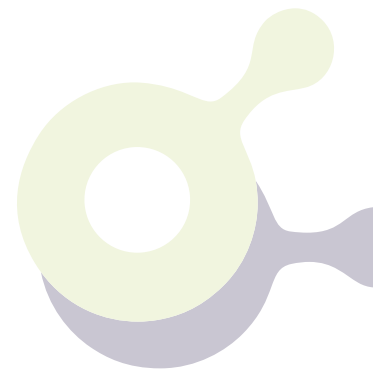
De output van het LCRDM, in de vorm van inventarisaties, adviezen, rapportages, handouts, infographics of landelijke bijeenkomsten, betreft onderwerpen die inspelen op de volle onderzoeksketen (voor-tijdens-na het onderzoek) en is ondersteunend voor de implementatie van het datamanagementbeleid (of open science-beleid) in de onderzoeksinstellingen. Het LCRDM maakt de koppeling tussen beleid en praktijk, en verbindt zich voor de oplossing met de andere stakeholders zoals UKB, DTL (ondersteuning), SURF-expertisecentra, RDNL-partners, Go FAIR (diensten en services), NPOS (beleid) etc. Het gaat hierbij dan om nader uit te werken diensten en producten die om onderhoud vragen en te implementeren beleid.

Deze praktische en gecoördineerde aanpak helpt de instellingen om op basis van goed RDM te voldoen aan de zorgplicht databeheer zoals geformuleerd in de *Gedragcode Wetenschappelijke Integriteit* en het helpt de onderzoeksondersteuners de onderzoekers in hun RDM-beleid te ontzorgen.

Efficiënte ondersteuning en voorzieningen kunnen zo worden geborgd en *best practices* kunnen op landelijk niveau worden gedeeld, zodat het wiel niet telkens opnieuw wordt uitgevonden.

Bij implementatie van RDM gaat het uiteindelijk om de onderzoeksketen, de processen, de rollen en de verantwoordelijkheden.

DOEL VAN HET POSITIONING PAPER

De onderwerpen waar de LCRDM taakgroepen aan werken, zijn puzzelstukjes van het grotere geheel van RDM en komen voort uit de actualiteit van alledag in de Nederlandse onderzoeksinstellingen.

Het positioning paper met thema's voor landelijke aanpak van RDM levert een kader voor wat wel en wat niet binnen de scope van het LCRDM valt.

Het paper helpt de pitches duiding te geven door te laten zien aan welk thema een pitch en een nieuwe taakgroep bijdragen en laat zien op welke thema's mogelijk nog pitchvoorstellen geïnitieerd kunnen worden. De onderwerpen uit het veld en de animo vanuit de experts om op de pitches te reageren, blijven leidend voor wat er binnen het LCRDM in de taakgroepen wordt opgepakt.

FUNDAMENT

De zorgplicht van instelling (en onderzoeker), zoals vastgelegd in de *Gedragscode Wetenschappelijke Integriteit*, is bestuurlijk geaccepteerd en vormt daarom het fundament van dit plan. Goed RDM wordt alleen bereikt vanuit een top down- (bestuurlijk) én een bottom-up-(werkvloer) benadering tegelijkertijd. De zorgplicht voedt de praktische uitwerking van de RDM-thema's op landelijk niveau. Uitgangspunt daarbij voor het LCRDM blijft de bottom-up benadering.

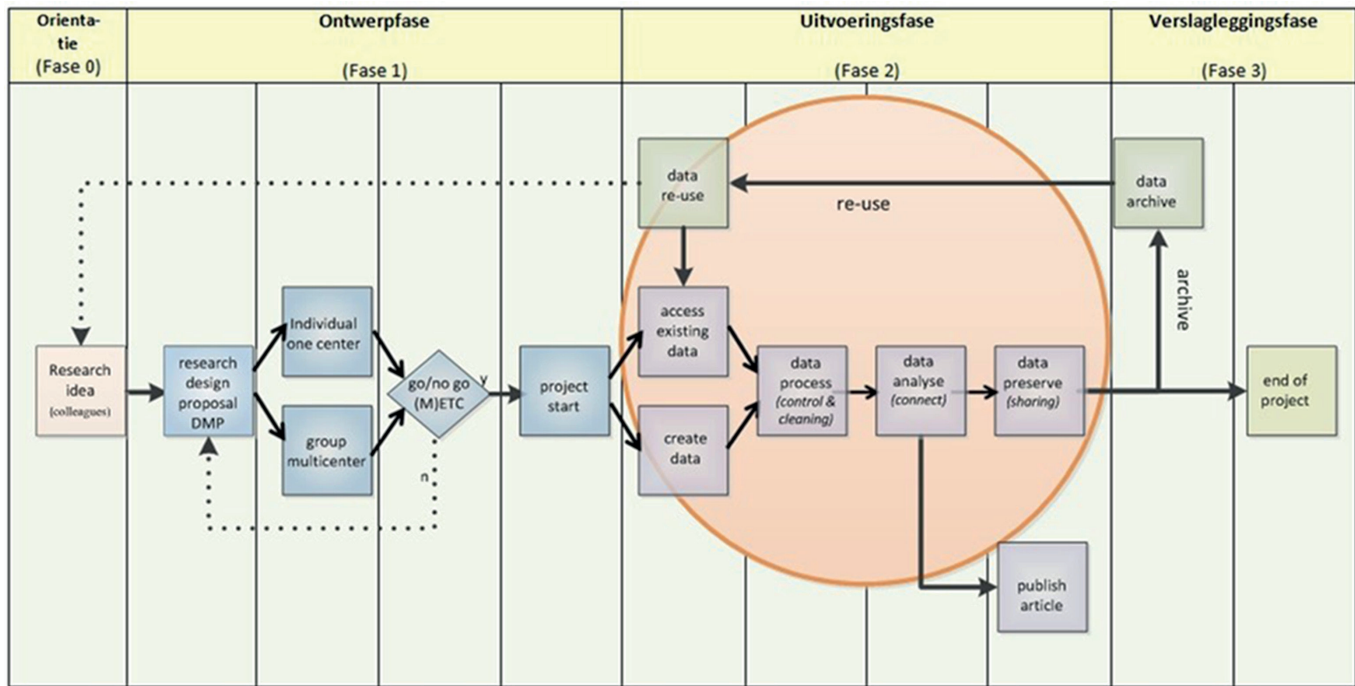
Het plan sluit aan bij de ambities van het *Nationaal Plan Open Science*. Naast de *Gedragscode Wetenschappelijke Integriteit* is ook de (herziene) *Gedragscode Persoonsgegevens* van belang. Zodra deze beschikbaar is, wordt deze in het plan geïntegreerd.

Het LCRDM is onderdeel van de landelijke datainfrastructuur en werkt daarom nauw samen met de overige stakeholders in het veld¹ om af te stemmen en om overlap van activiteiten te voorkomen.

DE ONDERZOEKSKETEN IN FASEN

We onderscheiden in de onderzoeksketen drie fasen: de ontwerpfase (planning van het onderzoek – fase 1); de uitvoeringsfase (uitvoering van het onderzoek – fase 2) en de verslagleggingsfase (afronding van het onderzoek – fase 3). Sommige activiteiten lopen door alle fasen heen.

¹ De volgende bronnen vormen de basis voor dit plan: *Gedragscode Wetenschappelijke Integriteit* (oktober 2018); *Implementatieplan LCRDM 2018 e.v.* (juni 2018); *Nationaal Plan Open Science* (februari 2017) en daarbij horende opvolgende conceptplannen: rapportage/roadmap NPOS themagroep Data (november 2018), rapportage NPOS themagroep Stimuleren en waarden onderzoeker en NPOS *project briefs* 2019–2020; HBO Versterkingsagenda *Praktijkgericht Onderzoek* (2019); NWO advies *Integrale aanpak voor digitalisering in de wetenschap* (maart 2019), Input wensonderwerpen *RDNL-subwerkgroepden Plan Prioritering*; Input LCRDM werkgroepen evaluatie 2017 – *LCRDM implementatieplan*, bijlage III (p. 17-20); Input Werkcafé RDM conferentie 8/2/2018; Prioritering RDM-onderwerpen Pool van Experts-leden (gebaseerd op Implementatieplan LCRDM).

Voor de inrichting van RDM is het noodzakelijk dat het landelijk beleid vertaald wordt naar organisatiebeleid. Dit resulteert naar verwachting in een onderzoeksomgeving waarin samenwerking van de verschillende ondersteuningsunits vanzelfsprekend is.

De LCDRM roadmap 2015–2017 was gebaseerd op 5 thema's voor landelijke aanpak van RDM: faciliteiten en datainfrastructuur, juridische aspecten van RDM, financiële aspecten van RDM, Onderzoeksondersteuning en Engagement. Uit een Quicksan uit 2017 is gebleken dat deze 5 thema's nog onverminderd relevant zijn. In 2018 zijn daar nog 2 thema's aan toegevoegd: Datastewardship en Governance van RDM.

PRIORITERING VAN RDM-ONDERWERPEN

PRIORITERING POOL VAN EXPERTS

Om te komen tot een plan met thema's voor landelijke aanpak is input uit het werkveld opgehaald. De leden van de LCRDM pool van experts die zich in de periode juni – november 2018 hadden aangemeld, prioriteerden de lijst van RDM onderwerpen uit het LCRDM implementatieplan 2018 ev.² De experts is gevraagd 5 onderwerpen te prioriteren. De prioritering is vervolgens gewogen door aan de scores punten toe te kennen en deze bij elkaar op te tellen. Zie voor de bijlage: Prioriteringsscore op basis van weging aantal stemmen: <https://DOI.org/10.5281/zenodo.3335410>.

² Deze lijst is gebaseerd op input die is opgehaald tijdens de evaluatie van de oude LCRDM werkgroepen en een aantal brainstormsessies voor de nieuwe werkvorm (2017-2018).

THEMATISCHE INDELING

Op basis van deze prioritering komen we tot de onderstaande thematische indeling. De onderwerpen die bij de thema's genoemd worden (top-3) zijn de meest genoemde onderwerpen die bij de inventarisatie zijn opgehaald. De dagelijkse praktijk met onderzoeksdata zal uiteindelijk de onderwerpen voor pitchvoorstellen blijven opleveren. Dit zorgt voor een flexibele werkwijze.

Onderzoeksondersteuning

1. Meer aandacht voor datamanagement tijdens het onderzoek (voorwaarden voor databeheer en datadelen)
2. FAIR (o.a.: metadata; metadata-synergie)
3. Hergebruik van data (o.a.: meting van)

Juridische aspecten

1. Sensitieve data and privacy issues (o.a. shades of open-inventaris)
2. AVG
3. Eigenaarschap; commerciële belangen

Faciliteiten en datainfrastructuur

1. Samenwerking standaardiseren; landelijke uniformiteit
2. Digital preservation & curation (workflow tools), inclusief sustainable software
3. Afstemming services op de vraag - faciliteiten & diensten

Governance van RDM

1. Afstemming diverse landelijke initiatieven (brainstorm)

Financiering van RDM

1. Afstemming diverse landelijke initiatieven (brainstorm)

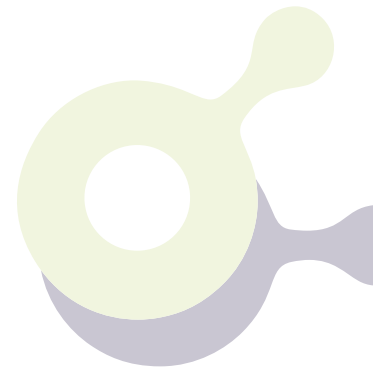
Engagement

1. Incentives, met onderzoek naar rol van alle stakeholders (bijv bibliotheken: registreren)
2. Het belonen van de onderzoeker voor FAIR data, en open data waar dit kan
3. Use cases voor elk aspect van RDM, ook in het kader van het nieuwe concept 'data scenario's

Datastewardship

1. Vormgeving van de functie van datasteward en wat van elkaar te leren valt, plotten van de rol van de datasteward in de referentiearchitectuur
2. Hulpmiddel om te tonen wat er bij deze rol komt kijken. ondersteuning curriculum datastewards: Opleidingsplan met 3 à 4 bijeenkomsten per jaar: Startpunt voor netwerken + verdiepingsbijeenkomst(en) +intervisie + FAIR/IT trainingen voor niet technische datastewards
3. De datamanager in de datastewardrol: RDM grants – plannen/financieringsaanvraag/ juridisch hoe de organisatie in te richten zodat de onderzoeker optimaal RDM kan doen.

DRIE WERKGEBIEDEN/ INTERESSEGEBIEDEN

Het LCRDM identificeert op basis van de bestuurlijke kaders en de thema's uit het werkveld drie werkgebieden. Het bredere perspectief van disciplinespecificiteit en (inter)nationale afstemming spelen in alle drie de gebieden.

Harmonisatie regelgeving

Harmonisatie van regelgeving zorgt ervoor dat het instellingsbeleid van de verschillende stakeholders landelijk op elkaar wordt afgestemd, zodat de blokkades voor samenwerking worden weggenomen. Het *beleid* staat in dit werkgebied centraal. Duidelijke beleidskaders zorgen voor helderheid en eenduidigheid over het doen van onderzoek in overeenstemming met de *Gedragcode WI*, de *AVG* en de ambities van *NPOS FAIR (her)gebruik van data*, beleid van onderzoeksfinanciers en instellingen.

Het gaat in dit werkgebied onder meer om de volgende beleidsmatige thema's:

- algemeen RDM / Open Science-beleid – koepels/instellingen/onderzoekdisciplines; financiers
Leidt tot: helderheid over de kaders voor het doen van onderzoek
- juridisch/ethisch kader (o.a. zeggenschap van data; registers)
Leidt tot: helderheid over eigenaarschap van data en helpt instellingen/onderzoekers te werken in lijn met de AVG
- security en privacy (o.a. veilig delen van data en bescherming van privacygevoelige data)
Leidt tot: het doen van onderzoek in een veilige, betrouwbare omgeving; goede omgang met persoonlijke data; onderzoek doen in lijn met AVG
- financiering van RDM (inclusief o.a. (de)selectiebeleid, DMP-tooling)
Leidt tot: helderheid over kosten datamanagement, archivering, lange-termijntoegang en aanzet tot (de)selectie
- datastewardshipbeleid (o.a. positionering, erkenning en waardering, opleiding- en trainingscurriculum)
Leidt tot: goedopgeleide professionals, behoud van professionals voor de wetenschap
- beleid over infrastructuur
- opslag van data/hergebruik (CoreTrustSeal of approval voor repositories)

Professionalisering

Professionalisering zorgt voor deskundige onderzoeksondersteuners die onderzoekers kunnen ontzorgen bij RDM in alle fasen van de onderzoeksketen en op basis van de praktijk (*best practices*) van hun datastewardship kunnen bijdragen aan de participatie van onderzoeksgemeenschappen aan open science. De *mensen* staan in dit werkgebied centraal.

Het gaat in dit werkgebied onder meer om de volgende beleidsmatige thema's:

- opleiden/versterken ondersteuners
Leidt tot: ondersteuners met kennis toegespitst op de vraag van instellingen, disciplines, vakgroepen
- formuleren van kwaliteit / toetsing
Leidt tot: kwaliteitsborging onderzoek en data (en hergebruik van data)
- best practices formuleren en delen
Leidt tot: vergemakkelijking van implementatie van RDM bij onderzoeksinstellingen
- trainingsprogramma
Leidt tot: een afgestemd en actueel programma voor 'life long learning', aansluitend bij de continue ontwikkeling van de wetenschap
- awarenessprogramma
Leidt tot: bewustwording rond RDM, Open Science, FAIR

Faciliteren en organiseren

Facilitering en organisatie zorgt ervoor dat de onderzoeksondersteuning plaatsvindt in een goed gefaciliteerde omgeving van services en diensten voor alle fasen van de onderzoeksketen. Binnen de onderzoeksinstellingen vertaalt zich dit naar afstemming en samenwerking tussen IT, beleid en support en in de bredere datainfrastructuur naar landelijke samenwerking op specifiek omschreven aanvullende diensten en focusgebieden. Dit werkgebied zorgt voor oplossingen voor een goede voorbereiding van het onderzoek, een veilige werkomgeving tijdens het onderzoek, een oplossing voor dataopslag en toegankelijkheid van data en software voor de langere termijn, opdat (her)gebruik gefaciliteerd kan worden en onderzoek FAIR wordt.

Het gaat in dit werkgebied onder meer om:

- infrastructuur
(architectuurmodel; trusted repositories; software-sustainability; research workspaces)
- diensten en tooling
(RDM-loket; dienstencatalogus)
- mensen
(professionalisering ondersteuners; bewustwording samenwerking)

Leidt tot: vergemakkelijken van het doen van onderzoek op een manier aansluit bij de FAIR principes voor zowel de onderzoeksdata, onderzoekssoftware, het onderzoeksproces en de onderzoeksfaciliteiten en promotie daarvan.

De praktische inrichting en aanpak van de werkgebieden/interessesgebieden wordt nog nader uitgewerkt, maar zal gekoppeld worden aan de LCRDM netwerkdagen voor de pool van experts, die twee keer per jaar worden georganiseerd.

PITCHES: CONNECTIE MET WERKGEBIEDEN EN THEMA'S

Werkgebied	Pitch	Te verwachten output	Periode	Deelnemers	Levert op:
Professionalisering Faciliteren & organiseren	Datastewardship	Inventarisatie, rapport	10/2018 – 3/2019	17	Verduidelijking rol en taken datastewardship
Faciliteren & organiseren	Research Workspace	Handout	1-6/2019	11	Helderheid, definities
Harmonisatie & regelgeving	Pseudonimisering	Advies	1-8/2019	9 + 7 klankbord	Do's en don'ts o.b.v. best practices
Professionalisering	RDA Europe Projectvoorstel	Projectvoorstel	3/2019	4	Projectplan 23 dingen voor data professionals
Professionalisering	RDA 23 Things (lange termijn activiteit)	Aangepaste versie 23 Things	6/2019-6/2020	6 (core team)	23 Things Recommendation van RDA geactualiseerd en reference card voor RDM trainingen voor diverse stakeholdergroepen
Harmonisatie & regelgeving, Faciliteren & organisatie Professionalisering	Datacuratienetwerk	Inventarisatie, advies	2-8/2019	9	Do's en don'ts op basis van best practices
Harmonisatie & regelgeving	Anonimisering	Inventarisatie, advies	4-9/2019	10	Helderheid en risicoanalyse
Harmonisatie & regelgeving	Beleid datasharing	Inventarisatie, advies	5-10/2019	12; 3 (klankbordgroep)	Aanbeveling voor beleidsmakers
Faciliteren & organiseren	DPIA's en Onderzoeks-scenario's Sociale Wetenschappen	Inventarisatie, advies, model	6-11/2019	11; 7 (klankbordgroep)	Nog te bepalen
Faciliteren & organiseren	Long-term management of research data published under restricted access	Advies	9/2019 – ev	Nog te bepalen	Nog te bepalen

AFSTEMMING

MET STAKEHOLDER- ORGANISATIES

Het LCRDM stemt af en werkt zoveel mogelijk samen met het bredere stakeholderveld, zowel nationaal als internationaal, om verdubbeling van inspanning te voorkomen en efficiënt bij te dragen aan de invulling van RDM in Nederland. Afstemming vergroot draagvlak en draagt bij aan gezamenlijk gedragen RDM-beleid in Nederland.

Het LCRDM zoekt aansluiting bij bestaande initiatieven om alle stakeholdergroepen te bereiken en dubbel werk te voorkomen. Voor de HBO-sector onder meer bij de Versterkingsagenda Open Praktijkgericht Onderzoek; voor de UMC's via het programma Data4Life-Sciences en HANDS; voor de onderzoeksinstituten KNAW onder meer via het Netwerk Digitaal Erfgoed; voor de NWO instituten en de TO2-instituten via bestaande datamanagement-overleggen.

Onlangs heeft NWO aan de minister van OCW geadviseerd over een nieuwe – nog in te richten – werkstructuur van lokale en interuniversitaire *Digitale Competence Centers* (DCC's) bij de universiteiten en kennisinstellingen in Nederland. Dit ter versterking van de digitale wetenschappelijke infrastructuur. SURF is naar aanleiding hiervan gevraagd een plan op te stellen om te stellen voor ondersteuning van de DCC's. Het LCRDM zal hierbij aanhaken waar het gaat om landelijke beleidsondersteuning, kennisdeling en coördinatie.

Een overzicht van stakeholders (status juni 2019):

Nederland:

- UKB werkgroep Research Data
- NFU data4lifesciences
- DTL
- RDNL (DANS, 4TU, SURF)
- RDA Node Netherlands
- SURF-onderzoek (o.a. S4Research)
- Netwerk Digitaal Erfgoed
- HKI en SHB
- ...

Internationaal:

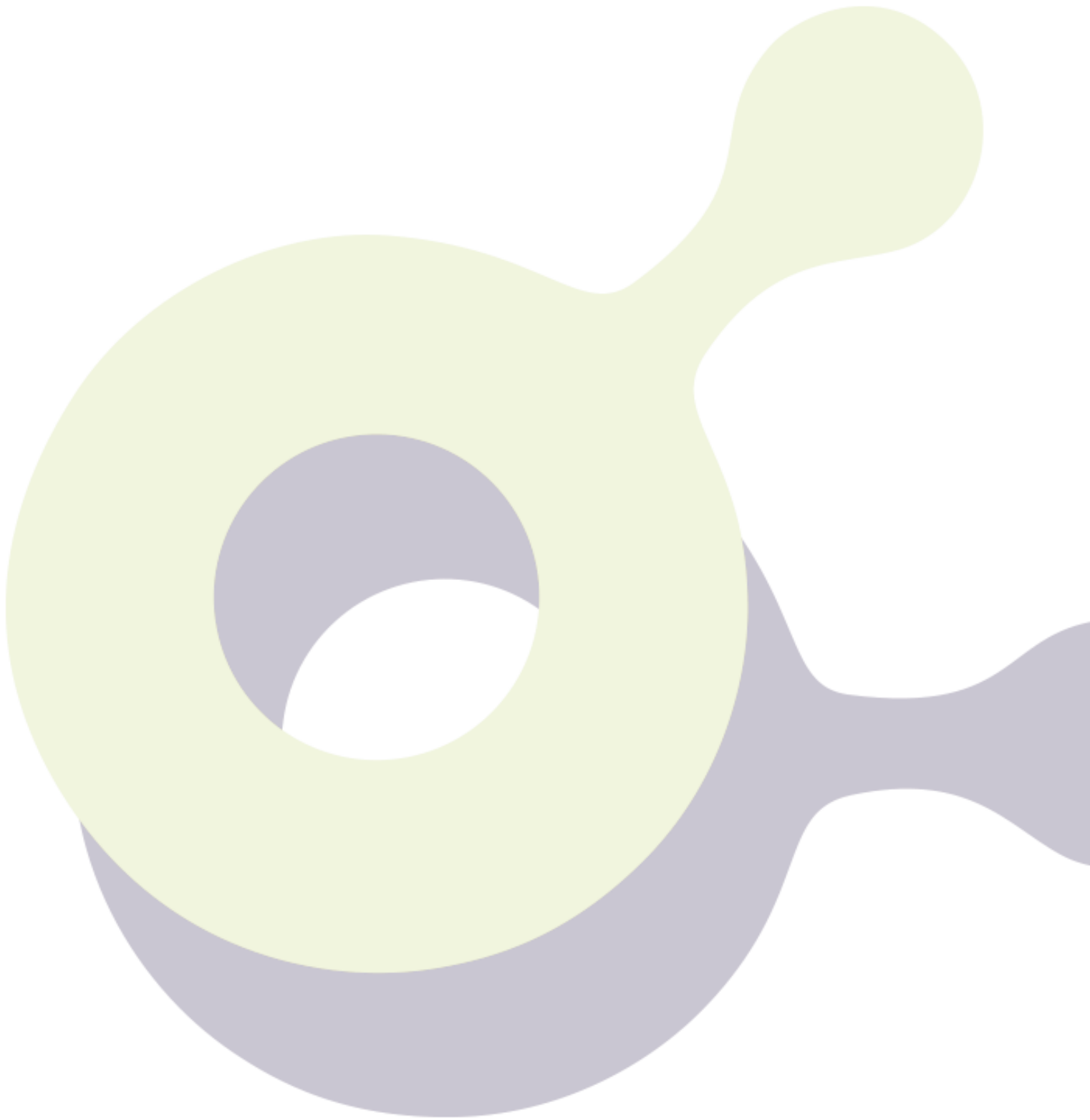
- EOSC
- GO FAIR
- LIBER Research Data Working Group
- OCLC RDM Group
- RDA / Codata
- ...

Conclusie

Het LCRDM heeft in de afgelopen jaren haar meerwaarde bewezen door de verschillende ondersteuners uit het veld samen te brengen in één netwerk. De koerswijziging van de aanpak van werkgroepen naar het vormen en inzetten van een groot netwerk van experts op taakgroepen die door het werkveld zijn geïnitieerd, draagt bij aan het draagvlak en de impact van het LCRDM. Het heeft ook de betrokkenheid van de stakeholdergroepen vergroot. De inspanningen en resultaten van de taakgroepen plaatsen de activiteiten die binnen de instellingen plaatsvinden in een landelijk kader. Zonder dat landelijke kader mist de samenhang, de herkenbaarheid en de onderbouwing.

Het LCRDM verbindt mensen, processen en producten binnen het speelveld van RDM.

LCRDM wordt mogelijk gemaakt door

